Decizia nr. 41 din 16 februarie 2022

Anexa nr. 1
La Decizia nr. 41 din 16 februarie 2022

Regulile de conduită profesională pentru asigurarea informării corecte (art. 13 din Codul serviciilor media audiovizuale)

Articolul 13 CSMA. Asigurarea informării corecte.

(1) În virtutea dreptului fundamental la informare, furnizorii de servicii media trebuie să respecte următoarele exigențe:

a) Să asigure distincția clară între fapte și opinii

Norma este în special importantă în cazul știrilor, dar trebuie aplicată oricărui material jurnalistic în care sunt prezentate fapte. Conform art. 2 din Legea cu privire la libertatea de exprimare, fapt înseamnă ***eveniment, proces sau fenomen care a avut sau are loc în condiții concrete de loc și timp și a cărui veridicitate poate fi dovedită.*** Altfel spus, relatarea despre un fapt trebuie să răspundă la întrebările Cine? Ce? Unde? Când? și, eventual De ce? și Cum?

Răspunsul la aceste întrebări exclude opinia jurnalistului despre faptul relatat.

În același timp, judecata de valoare este definită ca ***o opinie, un comentariu, o teorie sau o idee care reflectă atitudinea față de un fapt, a cărei veridicitate este imposibil de dovedit. La fel, judecata de valoare fără substrat factologic suficient este judecata de valoare care se bazează pe fapte care nu au avut loc sau pe fapte care au avut loc, dar a căror expunere este denaturată până la falsitate***.

Opinia, sau judecata de valoare, nu este interzisă în emisiunile analitice și/sau de autor, dacă este argumentată. În știri, vorbim despre fapte. Opiniile, în acest caz, vor fi prezente și prezentate clar, distinct de fapt, și nu vor aparține jurnalistului/jurnalistei/redacției, ci unui expert/unei experte rugat/rugate să se exprime, de exemplu. Știrea prezintă fapte, mărturii, opinii ale celor vizați/vizate, însă în ea nu pot fi luate atitudini față de acestea.

Într-un reportaj, care se face de la fața locului, fie că este în regim real sau înregistrat în prealabil, jurnalistul/jurnalista va arăta și va descrie ceea ce vede, păstrând însă elementele care caracterizează faptul, relatând cu **bună-credință** ceea ce se întâmplă în teren, fără a denatura faptele, inclusiv până la falsitate. Prin urmare, o știre în care ni se spune că *prețul la benzină a crescut cu 50 de bani* relatează un fapt (asta dacă este verificat și confirmat), iar un material în care informația de mai sus este prezentată prin fraze de genul *benzina a devenit inimaginabil de scumpă, și acum puțini își vor permite să circule zilnic cu automobilul prin Chișinău...* conține judecăți de valoare. Putem spune, dacă este adevărat și vrem să arătăm amploarea scumpirii, că este pentru a doua/a treia oară într-un an când benzina se scumpește, dar lăsăm la discreția beneficiarului/beneficiarei de informație să decidă dacă această scumpire este inimaginabilă/mare/mică, sau dacă îl/o privește în general.

Dacă se dorește să fie arătat și să fie descifrați factorii implicați în această scumpire, și/sau indirect (sau direct) să fie acuzat un politician/o politiciană, un partid, o autoritate publică, cerându-le socoteală etc., se poate face într-o emisiune de autor, în cadrul unei emisiuni de dezbateri, de tip talk-show, cu respectarea, de asemenea, a legii și a deontologiei, cu prezentarea tuturor punctelor de vedere și cu intenția supremă de a informa (nu a dezinforma) publicul. Este un fapt că pe 15 aprilie 2019 a avut loc un incendiu la Catedrala Notre Dame de Paris. Este o opinie/o judecată de valoare afirmația potrivit căreia *Catedrala Notre Dame din Paris a luat foc din cauza garguielor. În timp ce au fost îndepărtate în timpul restaurării, acestea au lăsat clădirea neprotejată.*

Regizorul Alexandr Dovjenko scria: *„Doi privesc în jos. Unul vede o băltoacă, altul stelele, care se reflectă în ea"*. Bineînțeles că fiecare jurnalist/jurnalistă va trece prin propria personalitate un fapt pe care îl relatează. Nu poate exista obiectivitate completă într-un proces în care este implicat un subiect. În plus, informația de presă prin asta și se deosebește de informația brută, că este „tradusă" pe înțelesul publicului larg. Dar, traducerea trebuie să se ghideze de principiul corectitudinii, al transparenței, al echilibrului și al responsabilității atunci când este prezentată unui

public ce își va crea o opinie despre realitate în baza informațiilor recepționate. Prin urmare, noțiunea de obiectivitate în jurnalismul de informare trebuie înțeleasă ca dovada profesionalismului, a calității, a pregătirii și a respectării corectitudinii și eticii jurnalistice. O scăpare din necunoaștere sau neatenție nu este egală cu prezentarea premeditată a faptelor în mod incomplet, distorsionat sau chiar fals.

Furnizor x sau y de servicii media audiovizuale nu respectă conținutul licenței de emisie este un fapt, care poate fi verificat prin monitorizarea conținutului. Afirmația că furnizorul x sau y încalcă prevederile Codului pentru că nu-i simpatizează pe membrii și pe membrele CA este o judecată de valoare, care nu poate fi demonstrată.

Așadar, un fapt este veridic și poate fi verificat. O opinie se poate baza pe informații incomplete, eronate, și nu poate fi verificată. În programele audiovizuale, furnizorii vor face distincția dintre aceste două modalități de a prezenta informația, pentru ca publicul să înțeleagă clar unde i se relatează despre un fapt, și unde i se prezintă/impune/sugerează o opinie. Lipsa acestei distincții va fi penalizată de către CA în baza art. 13, alin. (1) lit. a) al CSMA.

b) Să informeze cu privire la un fapt sau un eveniment corect, iar informația să fie verificată și prezentată în mod imparțial și cu bună-credință

A informa corect înseamnă a informa cu respectarea regulilor și normelor, fără greșeală. Cel puțin – fără greșeală intenționată. Orice abatere de la corectitudinea prezentării faptelor și evenimentelor poate induce în eroare publicul, îi poate manipula percepția despre ele și îi poate crea premise pentru formare unei opinii distorsionate a realității.

Niciun fapt nu va fi prezentat fără a fi verificat din cel puțin două surse independente (iar dacă este posibil, și din mai multe), aceasta fiind o normă de bază a jurnalismului de informare.

Prezentarea imparțială, la rândul ei, trebuie înțeleasă literal, și anume ca fiind capacitatea de a face o apreciere justă, obiectivă, nepărtinitoare, dreaptă a faptelor. A fi imparțial înseamnă a nu ține partea nimănui, în special dar nu exclusiv în știrile conflictuale, care implică mai multe părți.

Buna-credință este noțiune juridică și este definită și explicată în art. 11 din Codul civil astfel: *(1) Buna-credință este un standard de conduită a unei părți, caracterizată prin corectitudine, onestitate, deschidere și luarea în cont a intereselor celeilalte părți la raportul juridic.*

(2) În special, este contrar bunei-credințe ca o parte să acționeze în contradicție cu declarațiile pe care le-a făcut anterior sau cu comportamentul pe care l-a avut anterior în cazul în care cealaltă parte, în detrimentul său, s-a bazat în mod rezonabil pe acele declarații sau acel comportament.

Altfel spus, raportat la furnizorii de servicii media audiovizuale, dacă aceștia nu respectă principiile și conținutul licenței de emisie, de exemplu, înseamnă că acționează contrar bunei-credințe. Dacă furnizorii nu respectă legislația, acționează contrar bunei-credințe. Dacă prin activitatea lor furnizorii subminează statul de drept, securitatea informațională și democrația, acționează contrar bunei-credințe.

Prin urmare, buna-credință este sinceritatea și onestitatea în exercitarea meseriei de jurnalist/jurnalistă, implicit în realizarea știrilor. Sinceritatea este, conform DEX-ului, lipsa de prefăcătorie sau viclenie, iar onestitatea este corectitudine. Prin urmare, buna-credință trebuie înțeleasă fără echivoc, și orice jurnalist/jurnalistă care va exclude din procesul realizării unei știri orice intenție de a păcăli, de a trișa, de a ocoli veridicitatea faptului pe care îl relatează, va respecta legea, prevederile licenței de emisie, și va urmări interesul public, va da dovadă de bună-credință.

La evaluarea acestui indicator CA va ține cont de toate aspectele relevante, și va considera încălcare a art.13, alin. (1) lit. b) elementele care nu demonstrează buna-credință, inclusiv în asigurarea imparțialității în relatarea faptelor.

(2) În cazul în care informațiile prezentate se dovedesc a fi eronate într-o măsură semnificativă, furnizorul de servicii media trebuie să prezinte rectificările necesare în cel mai scurt timp și în condiții similare de difuzare.

Erorile sunt diferite. În dorința de a fi primul, de a prezenta informația operativ și a câștiga vizibilitate cât mai mare, furnizorii de servicii media audiovizuale pot greși, inclusiv din necunoaștere, sau din cunoaștere și/sau documentare insuficientă, dar neintenționat.

Recunoașterea unei astfel de erori este salutabilă, recomandată și încurajată. Deși nimănui nu-i place să recunoască faptul că a greșit, dacă a făcut-o fără intenția de a dăuna, dar a indus, totuși, în eroare publicul, într-o măsură mai mică sau mai mare, acest tip de eroare, odată recunoscută, contribuie cu siguranță la creșterea gradului de credibilitate al furnizorului, chiar dacă este greu de estimat impactul informației eronate asupra publicului. În toate condițiile, recunoașterea greșelii este o dovadă a profesionalismului, dar și a bunei-credințe a furnizorului, și de acest element CA va ține cont atunci când va analiza modul în care furnizorul a prezentat rectificările. De exemplu, este regretabil faptul că unii furnizori s-au grăbit să anunțe decesul lui Spiridon Vangheli, fără a se documenta suficient și a verifica informația, dar este salutabil faptul că greșeala a fost recunoscută și asumată.

În context, *eronate într-o măsură semnificativă* este o sintagmă interpretabilă. La evaluarea conținuturilor, CA va ține cont atât de gradul de eroare, cât și de intenție, efectul real sau potențial al informației greșite, dar și de aria de răspândire a acesteia. Prin urmare, o informație eronată în ***măsură semnificativă mică*** va fi considerată informația transmisă greșit în urma unei documentări/verificări insuficiente, a neatenției jurnalistului/jurnalistei, a necunoașterii (a diferenței dintre termenii de *admisibilitate* și *admis*, de exemplu), a încrederii într-un zvon provenit de la o sursă aparent sigură, dar pe care nu l-a verificat, iar intenția de a dăuna nu este sesizată, clară, evidentă.

De asemenea, informația eronată în măsură mică se va mai considera informația care este susceptibilă de a produce un efect real sau potențial insignifiant, care să nu fie în măsură să dăuneze masiv imaginii, vieții sau activității actorilor vizați. O știre care ne spune eronat, că pandemia a trecut în endemie sau invers, va avea un efect mai mic asupra vieții noastre, decât poate avea imaginea și datele personale ale minorelor agresate sexual de propriul tată care apar pe ecranul televizorului asupra persoanelor vizate. Nu în ultimul rând, CA va ține cont de audiență (cel puțin acolo unde există date), de clasificarea furnizorului (național, regional, local) și de prezența în rețelele distribuitorilor, pentru a estima aria de răspândire a unei informații cu elemente eronate.

O informație eronată care ajunge la 100 de oameni poate trece mai ușor neobservată sau stârni reacții, decât o informație care ajunge la un milion de oameni, prin intermediul câtorva posturi tv.

La rândul ei, informația eronată ***în măsură semnificativă medie*** va fi considerată informația care, în plus la cele menționate mai sus, conține judecăți de valoare, comentarii, afirmații care pot dăuna, iar intenția de a face rău este sesizabilă. O astfel de informație poate prejudicia în mod clar imaginea, reputația, viața sau activitatea actorilor vizați, ajunge la un număr mai mare de oameni și poate provoca panică.

Nu în ultimul rând, informația eronată ***în măsură mare*** va fi considerată informația care conține erori strecurate intenționat, difuzate și răspândite cu rea-intenție, sau cu intenția deliberată de a induce în eroare, de a manipula opiniile beneficiarilor/beneficiarelor de informație într-o anumită direcție. Prezența intenției, a caracterului deliberat al transmiterii informației eronate vor fi evaluate în funcție de elemente precum amestecul dintre fapt și opinie, comentariile și judecățile de valoare cu referire la un fapt, scoaterea din context și utilizarea jumătăților de adevăr. În astfel de cazuri este clar că eroarea nu este rezultatul unei neatenții sau scăpări în procesul de documentare, ci că se dorește transmiterea intenționată a informației eronate.

Între a greși numele, prenumele și/sau sexul unei persoane (cum au fost cazuri la tv – în loc de Eugeniu Rîbca a fost prezentată noua membră a CA Eugenia Rîbca), și a prezenta o declarație, o opinie a unui ministru spusă în cadrul unei emisiuni radio despre concediul de

maternitate ca pe o decizie a autorităților de a micșora acest concediu, cu afirmații scoase din context și cu apel la emoții, este o diferență care nu poate fi ignorată.

În toate cazurile furnizorul de servicii media *trebuie să prezinte rectificările necesare în cel mai scurt timp și în condiții similare de difuzare*, iar lipsa acestor rectificări va fi considerată încălcare a art. 13 alin. (2) din CSMA.

(3) În cazul în care informația provine din surse confidențiale sau a căror credibilitate nu este verificată suficient, acest lucru trebuie să fie menționat explicit.

În știri este recomandabil să se evite difuzarea unei informații a căror credibilitate este nesigură din cauza surselor. Dacă există suficiente argumente în favoarea importanței informației, a catalogării sale drept „informație de interes public", iar nedifuzarea ei până la verificarea suficientă a surselor ar priva beneficiarul/beneficiara de informație de relatări importante, atunci informația poate fi dată în știre. Dar aceste cazuri trebuie să constituie excepții, și nu regulă.

Beneficiarul/beneficiara de informație trebuie să înțeleagă clar că o anumită informație provine din surse care nu pot fi verificate, și deci va decide în cunoștință de cauză în ce măsură să creadă informația respectivă. Prin urmare, jurnaliștii/jurnalistele vor spune, în cazul în care vor/trebuie să protejeze sursa, că este vorba despre o sursă confidențială, sau care dorește să-și păstreze anonimatul. În cazul în care, de exemplu, informația este confirmată de o singură sursă, acest lucru de asemenea se menționează explicit în știre, or regula de aur în jurnalismul de informare este că orice informație, în special una controversată, de conflict, trebuie verificată din (cel puțin) două surse independente. Deci, mențiunea că *„informația este confirmată deocamdată doar de sursa x*, sau *de o singură sursă"*, este obligatorie, pentru ca beneficiarul/beneficiara de informație să o trateze ca atare.

Mențiunile privind confidențialitatea și/sau insuficiența verificării surselor este importantă și în programele analitice. Acest lucru, pe lângă faptul că va demonstra profesionalismul și corectitudinea jurnalistului/ale jurnalistei, îl/o va absolvi pe acesta/aceasta de eventuale acuzații din partea celor vizați/vizate în materiale. Cel mai bine, însă, este să se asigure pluralismul surselor prin verificare suficientă și profesionistă, chiar cu riscul de a difuza informația mai târziu decât alții.

(4) În cadrul programelor audiovizuale de știri, pentru care exactitatea și corectitudinea sunt esențiale, relatările trebuie să provină din surse sigure, suficient documentate sub aspect factologic, cu o abordare credibilă și imparțială a evenimentelor, cu reflectarea echilibrată a diferitor opinii.

Prevederea se referă atât la fiecare știre difuzată în cadrul unui buletin, cât și la buletin în ansamblu (amintim că program audiovizual, potrivit CSMA este *„un ansamblu de imagini în mișcare, însoțite sau nu de sunet, în cadrul unui program televizat, sau ansamblu de sunete, în cazul unui program sonor, indiferent de durata acestuia, care constituie un întreg identificabil prin titlu, conținut, sau formă, în cadrul unei grile sau al unui catalog realizat de către un furnizor de servicii media"*).

Astfel, în primul caz, orice știre va menționa sursa sau sursele, care a/au furnizat informația. Sursele trebuie sa fie cât se poate de precise, și sigure, verificate și documentate suficient încât să permită difuzarea informației. De exemplu se va relata despre un accident rutier cu implicarea unui pieton după ce jurnalistul/jurnalista va avea toate datele problemei, confirmate de poliție, martori și actorii implicați. Aprecierile, judecățile de valoare vor aparține sursei/surselor, și vor include întotdeauna menționarea sursei, la fel ca și relatarea evenimentului propriu-zis. De asemenea, se va prezenta opinia șoferului, care spune, de exemplu, că pietonul a traversat neregulamentar și nu a reușit să frâneze, dar și pe cea a pietonului (în cazul în care impactul a fost mic și nu i-a cauzat leziuni), a medicului în grija căruia a ajuns pietonul și/sau șoferul, după caz, a cel puțin unui martor care a văzut scena, și a poliției.

În același timp, furnizorii vor aplica norma și programelor de știri în ansamblu, ceea ce înseamnă că dacă un buletin are 20 de știri, atunci sursele trebuie să fie sigure și suficient

documentate sub aspect factologic în toate cele 20 de ştiri, iar evenimentele, toate 20, vor fi abordate în manieră credibilă şi imparţială, cu reflectarea echilibrată a diferitor opinii. Prin urmare, dacă din 20 de ştiri, în 18 sunt prezentate aceleaşi opinii (ale unei singure autorităţi, instituţii, persoane, partid politic etc.) cu privire la un fapt sau altul, echilibrul nu este asigurat. La fel, nu putem vorbi despre o reflectare echilibrată a diferitor opinii dacă în toate 20 de ştiri sunt prezentate diferite opinii (toate relevante), dar uneia i se acordă 5 secunde, iar alteia – 2 minute. La fel, reflectare echilibrată a diferitor opinii înseamnă să lăsăm sursa să spună ce are de spus cu referire la un fapt sau eveniment, fără a-i scoate vorbele din context, a le comenta sau a presupune ce a vrut sursa să spună. Punerea unei surse şi/sau a protagoniştilor într-un context (pozitiv sau negativ) şi a alteia/altora în alt context (pozitiv sau negativ) nu asigură o reflectare echilibrată a diferitor opinii.

Toate cazurile de neasigurare a echilibrului şi a imparţialităţii, ţinând cont de toate circumstanţele, vor fi considerate de CA o încălcare a art. 13, alin. (4) din CSMA.

(5) În programele audiovizuale de ştiri şi de dezbateri trebuie să fie respectate următoarele reguli:

a) rigoare şi acurateţe în redactarea şi prezentarea ştirilor;

A respecta principiul rigorii şi al acurateţei în redactarea şi prezentarea ştirilor înseamnă a reda fidel, cu strictеţe, cu grijă şi atenţie, exact faptele, pentru ca nicio afirmaţie să nu poată fi înţeleasă sau interpretată eronat de către public.

În conformitate cu dreptul la libertatea de exprimare al unui furnizor de servicii media audiovizuale, acesta (jurnaliştii şi jurnalistele care îl reprezintă) are dreptul de a interpreta ştirile pentru a fi înţelese de public, după cum consideră de cuviinţă, atâta timp cât respectă prevederile CSMA. Prin urmare, furnizorii ar trebui să aibă grijă înainte de a prezenta interpretări echivoce sau declaraţii nuanţate, care pot fi interpretate diferit (de exemplu: constatări statistice, declaraţii ambigue făcute de politicieni/politiciene sau decizii/constatări ale instanţelor de judecată).

b) între subiectul abordat şi imaginile ce însoţesc comentariul să existe o conexiune reală;

Furnizorii de servicii media audiovizuale vor asigura informarea corectă a publicului şi prin imagini corecte, corespunzătoare faptului/evenimentului relatat. Nu vor fi difuzate imagini de la 7 aprilie 2009 într-un subiect care vorbeşte despre scumpirea gazului, şi nici imagini din Siberia pentru a relata despre incendiile de vegetaţie dintr-un sat moldovenesc. De asemenea, furnizorii vor evita transferul de imagine (pozitivă sau negativă), prin imagini cu persoane publice difuzate în cadrul materialelor jurnalistice. În cazurile în care nu există suficiente imagini filmate despre faptul/evenimentul relatat, furnizorii sunt îndemnaţi să însoţească textul cu imagini de arhivă, marcate corespunzător, dar relevante, sau cu imagini neutre.

c) titlurile şi textele afişate pe ecran să reflecte cât mai fidel esenţa faptelor şi datelor prezentate;

Prevederea constituie o completare a celor precedente şi se referă la exactitate şi corectitudine în formularea titlurilor, informaţiilor de pe burtiere şi/sau de pe banda de ştiri (crawl). În dorinţa de a fi primii, de a atrage atenţia şi vizualizări, furnizorii sunt adesea tentaţi să formuleze titluri atractive, intrigante, dar nu neapărat exacte. Informarea corectă, însă, impune şi această rigoare, iar CA va ţine cont de ea atunci când va evalua acest indicator.

d) în cazul difuzării unor reconstituiri, să se menţioneze în mod clar acest lucru;

Publicul trebuie să înţeleagă clar când este vorba despre imagini reale şi când i se prezintă o reconstituire, ultima fiind marcată ca atare pe ecran.

e) în cazul prezentării înregistrărilor provenite din alte surse decât cele ale redacţiei, să se precizeze acest lucru;

Drepturile de autor trebuie respectate, și orice imagine și/sau text preluate din surse externe redacției, trebuie prezentate ca atare. În acest sens, nu este încurajată în niciun fel practica de a face un singur material pentru câteva posturi tv. Pe lângă faptul că ea nu este corectă și echitabilă în raport cu alți furnizori și munca jurnaliștilor/jurnalistelor, induce în eroare și publicul, care ajunge să nu înțeleagă ce post tv urmărește. Orice imagine preluată de la altă instituție, media sau nu, trebuie să fie marcată ca aparținând acelei instituții/surse.

f) în enunțarea unor ipoteze sau a unor relații de cauzalitate privind producerea unor eventuale catastrofe, să se solicite și punctul de vedere al autorității publice competente.

Furnizorii de servicii media audiovizuali trebuie să țină cont de publicul căruia i se adresează, de interesul, dar și de sănătatea informațională a acestuia. În orice situație sensibilă, incertă, care vizează posibile catastrofe (*eveniment tragic de mari proporții, cu urmări dezastruoase; dezastru, nenorocire, calamitate; tragedie* – dexonline.ro), furnizorii vor evita orice speculație, orice bârfă, informație incompletă sau greșită, care poate semăna panică și determina oamenii să ia decizii negândite. Mass-media nu trebuie să dezbine, și nici să contribuie la instaurarea fricii colective, prin propagarea mesajelor insuficient verificate sau neconfirmate cu referire la eventuale situații de criză și/sau catastrofe, ci dimpotrivă, să unească și să solidarizeze societatea în jurul toleranței și a înțelegerii, în special în situații de criză. Acest lucru poate fi făcut prin informarea corectă, cu bună-credință și în interesul suprem al cetățenilor și cetățenelor Republicii Moldova.

(6) În cadrul programelor audiovizuale de știri și de dezbateri, de informare în probleme de interes public, de natură politică, economică, socială sau culturală trebuie sa fie respectate următoarele cerințe:

a) asigurarea imparțialității, echilibrului și favorizarea liberei formări a opiniilor, prin prezentarea principalelor puncte de vedere aflate în opoziție, în perioada în care problemele sunt în dezbatere publică;

O lege controversată, sau care stârnește opinii diferite, opuse, reforme în diferite sectoare, negocierea contractului cu Gazprom, dezbaterile privind tarifele la utilități etc., trebuie reflectate echilibrat și imparțial atâta timp cât decizii definitive în privința acestor subiecte nu au fost luate.

Oamenii trebuie să cunoască punctele de vedere principale, pro și contra, parțial pro, parțial contra etc., cu argumentele de rigoare din partea tuturor părților, pentru ca să-și poată forma liber, neinfluențat o opinie despre ceea ce se întâmplă în societatea în care trăiesc. Riscul manipulării și dezinformării este foarte mare în special în perioadele în care principiul democratic al dezbaterilor/discuțiilor/controverselor este pus în practică, orice afirmație, inclusiv eronată putând ușor fi scoasă din context, prezentată ca fiind una definitivă. Dacă punctele de vedere aflate în opoziție, care se pot schimba între timp nu sunt prezentate ca atare, cu actualizările și precizările de rigoare, publicul va înțelege eronat anumite mesaje, și în baza lor își va crea opinii eronate, sau cel puțin incomplete despre un eveniment sau fapt de interes public.

Astfel, se va ține cont nu doar de prezența opiniilor aflate în opoziție, ci și de gradul de proeminență și contextul în care sunt puse aceste opinii. O proeminență nejustificată a unei opinii în raport cu alta/cu altele înseamnă un dezechilibru semnificativ al punctelor de vedere difuzate, și deci constituie o încălcare a normei legale. Furnizorii nu ar trebui să acorde o importanță excesivă opiniilor anumitor persoane sau organisme/instituții pe chestiuni aflate în dezbatere publică, de controversă politică și/sau referitoare la politicile publice curente. Această prevedere se referă atât la știri, cât și la serviciul media audiovizual în ansamblu. Pentru a judeca dacă a existat un dezechilibru semnificativ de opinii în funcție de persoane particulare sau organisme instituții, difuzate în cadrul unui serviciu media audiovizual, se va lua în considerare cât de des un anumit punct de vedere este inclus în toată oferta postului.

b) evitarea oricăror forme de discriminare.

Furnizorii vor evita orice formă de discriminare, începând de la deosebirea, distincția netă făcută între mai multe obiecte, idei, persoane etc., și continuând cu discriminarea pe criteriul de naționalitate, limbă vorbită, sex, religie, dizabilitate etc. CA descurajează orice intenție și tentativă de a judeca deciziile, acțiunile unor oameni și/sau instituții în funcție de apartenența etnică, lingvistică, religioasă sau de oricare alt gen. Orice mențiune a statutului unui personaj, care nu este relevantă și nu aduce nicio plus valoare informațională materialului jurnalistic va fi catalogată de CA drept rea-intenție și drept încălcare a art. 13 alin. (6) lit. b).

(7) Prezentarea principalelor puncte de vedere aflate în opoziție se asigură, de regulă, în cadrul aceluiași program audiovizual, iar în mod excepțional, în programele următoare. În cazul în care cei solicitați refuză să participe sau să își exprime punctul de vedere, acest lucru trebuie menționat în cadrul programului audiovizual. Absența punctului de vedere al uneia dintre părți nu exonerează realizatorul/moderatorul de asigurarea imparțialității.

Când un furnizor încearcă să caute opinii alternative, dar acestea nu sunt ușor disponibile (de exemplu, o persoană sau o organizație refuză să acorde un interviu sau să ofere comentarii), există o serie de tehnici editoriale pentru menținerea imparțialității. De exemplu, furnizorii pot: căuta puncte de vedere alternative din toată gama de surse relevante; rezuma cu obiectivitatea cuvenită și păstrând contextul punctele de vedere alternative, de exemplu, prin intervievații care au exprimat anterior opinii alternative; explica clar și demonstra, cu frecvența și proeminența corespunzătoare, că a căutat opinii alternative de la anumite persoane sau organizații.

Mențiunea seacă precum că cei vizați ar fi fost contactați, dar nu au răspuns nu este suficientă pentru asigurarea imparțialității. Mai cu seamă în cazul în care o opinie importantă lipsește, jurnalistul/jurnalista are o responsabilitate sporită în ceea ce privește prezentarea echilibrată a informației, astfel încât să nu creeze impresia că ar fi de partea unui personaj vizat.

Imparțialitatea și echilibrul cuvenite în știri pot fi obținute prin difuzarea unor puncte de vedere diferite pe o anumită problemă în zile succesive, dar aceasta trebuie să constituie o excepție, și nu o regulă. În funcție de circumstanțele fiecărui caz, o astfel de abordare editorială ar putea asigura conformitatea cu rigoarea impusă de art. 13 alin. 4, atâta timp cât publicul a înțeles clar mecanismul de asigurare a imparțialității și echilibrului. Nu există nicio cerință ca furnizorii să ofere un punct de vedere alternativ în toate știrile sau în cazul tuturor problemelor reflectate în știri, ci doar în cele conflictuale, în cazul cărora există opinii aflate în opoziție. Cu toate acestea, toate știrile trebuie raportate cu acuratețea cuvenită și prezentate cu imparțialitatea cuvenită și adecvată subiectului. Faptul că o opinie aflată în opoziție nu poate fi prezentată imediat, nu îi dă dreptul jurnalistului/jurnalistei să fie părtinitor/părtinitoare, să emită presupuneri pe care nu le poate proba, să vorbească în numele celor vizați/vizate, sau să tragă concluzii care pot fi greșite.

(8) Furnizorii de servicii media nu pot difuza programe audiovizuale de știri și de dezbateri prezentate sau moderate de persoane care dețin funcții de demnitate publică ori de purtători de cuvânt ai instituțiilor publice, precum și de persoane desemnate public să candideze sau care și-au anunțat public intenția de a candida la alegeri de orice tip.

Prevederea se referă la toți furnizorii aflați în jurisdicția Republicii Moldova, și este recomandabil ca să se țină cont de ea și în cazul programelor achiziționate din alte state. O informare corectă se poate asigura inclusiv, și preponderent prin intermediul unor prezentatori/ prezentatoare/ moderatori/ moderatoare imparțiali/ imparțiale, profesioniști/ profesioniste și înafara oricăror suspiciuni de legături conflict de interese sau cu persoane care dețin funcții de demnitate publică.

(9) În programele audiovizuale de știri și de dezbateri, furnizorii de servicii media trebuie să asigure prezentarea echilibrată a reprezentanților puterii și ai opoziției.

Prezentatorii și moderatorii trebuie să precizeze calitatea politică a persoanelor care își exprimă punctul de vedere în probleme de interes public.

Într-o democrație întotdeauna există putere și opoziție, indiferent de numărul de mandate din Parlament. Pentru favorizarea formării libere a opiniilor, și pentru evitarea monopolizării opiniilor și influențelor unilaterale din partea unei forțe politice, furnizorii de servicii media audiovizuale vor asigura informarea publicului prezentând atât punctul de vedere al puterii, cât și pe cel al opoziției, în chestiunile de interes public. Echilibrat înseamnă ca opinia reprezentanților/reprezentantelor tuturor partidelor parlamentare aflate la putere și în opoziție să fie prezentate, dacă aceste opinii există, iar dacă una dintre aceste forțe nu se pronunță pe marginea unui subiect, este recomandabil ca celelalte opinii să fie echilibrate prin una extraparlamentară, de exemplu, dar diferită de cele exprimate deja. În cazul în care, să presupunem, puterea este deținută de un singur partid, atunci opiniile alternative, ale partidelor extraparlamentare de opoziție sunt obligatorii în programele audiovizuale de știri și dezbateri.

Prevederea se referă la toți furnizorii, inclusiv la cei afiliați politic și indiferent dacă patronii/proprietarii lor sunt la guvernare sau în opoziție. Aliniatul nu zice „sunt în drept" sau „pot să asigure...", ci „trebuie să asigure" prezența echilibrată a puterii și opoziției în știri și dezbateri, inclusiv în perioadele electorale.

(10) În cadrul programelor audiovizuale de știri și de dezbateri care abordează probleme de interes public privind minoritățile etnice, religioase sau sexuale trebuie să fie prezentate și opiniile reprezentanților acestora.

Pentru o informare corectă și pluralistă a publicului, furnizorii de servicii media audiovizuale vor trata cu maximă atenție subiectele de interes public în care sunt vizate minoritățile etnice, religioase sau sexuale. Ca și în cazul oricărui alt subiect, documentarea suficientă este esențială, și nicio concluzie/supoziție, niciun comentariu nu trebuie făcute în lipsa opiniilor celor vizați/vizate.

De asemenea, se vor evita etichetele, expresiile – stereotip, și orice prejudecată în raport cu minoritățile etnice, religioase sau sexuale, pentru a exclude, pe de o parte, discriminarea acestora, iar pe de altă parte, crearea și/sau perpetuarea unor idei greșite a publicului majoritar în raport cu o minoritate.

(11) În cazul televotului sau al sondajului propriu, de genul vox populi, organizat și prezentat de către furnizorul de servicii media, trebuie să fie respectate următoarele cerințe:

a) să nu fie oferite recompense persoanelor chestionate;

Nicio persoană nu va fi convinsă/influențată să participe la televot sau la sondajul de tip vox populi în schimbul unei recompense materiale sau de orice alt gen. De asemenea, furnizorii vor prezenta opiniile exprimate în cadrul televotului sau al sondajului de tip vox populi fidel, așa precum au fost ele exprimate de către participanți/participante, fără a le prelucra astfel încât să răspundă unei idei/opinii pe care furnizorul vrea să o transmită publicului.

În aceeași ordine de idei, întrebările formulate de jurnalist/jurnalistă în cadrul televotului/sondajului de tip vox populi nu vor fi de tip închis, manipulatoare, inexacte sau susceptibile de a induce participantul/participanta în eroare, astfel încât acesta/aceasta să răspundă impropriu la ele. Persoana intervievată în stradă este în același timp și potențial/potențială beneficiar/beneficiară de informație difuzată de furnizor, și deci interesul acestuia/acesteia trebuie să prevaleze asupra oricăror altor interese. Cine o să răspundă cu „da" la întrebarea: *sunteți mulțumit mulțumită de creșterea tarifului la gaz*? Puțin spre deloc probabil ca cineva să se bucure de scumpiri. Chiar și așa, omul poate răspunde: *nu, nu sunt mulțumit/mulțumită de creșterea tarifului, dar...*, și să urmeze o părere pertinentă din care să reiasă că cetățeanul/cetățeana înțelege lucrurile mai profund și mai larg decât conținutul întrebării. În acest caz, chiar dacă întrebarea nu este inspirată și onestă, un răspuns care urmează după „*dar*" trebuie difuzat. Recomandabil, însă, este ca nicio întrebare jurnalistică să nu subestimeze inteligența publicului. Acesta din urmă trebuie respectat la maximum, întotdeauna.

b) să nu fie încălcată legislația cu privire la protecția minorilor;

Minorii și minorele nu pot participa în cadrul televotului sau la sondaje de tip vox populi fără acordul părinților/tutorilor, imagini cu ei/ele nu pot fi difuzate decât în condițiile legislației cu privire la protecția minorilor.

c) să fie difuzată, în cadrul invitației adresate publicului de a participa la televot sau la sondaj, precum și la prezentarea rezultatelor, mențiunea „Televotul/sondajul nu este reprezentativ pentru opinia publică și nu are valoarea unui sondaj de opinie".

Mențiunea este importantă pentru a nu induce publicul în eroare prin cifrele/datele prezentate în cadrul televotului sau al sondajului.

(12) Transmisiunea în direct trebuie să fie însoțită permanent de mențiunea „Direct".

Beneficiarul/beneficiara de informație trebuie să știe dacă un concert, un protest sau ședința Parlamentului pe care le urmărește au loc în timp real, pentru ca să poată situa corect evenimentele și să-și formeze opinii corecte în raport cu acestea.

(13) Difuzarea în reluare a programelor audiovizuale trebuie să fie însoțită de mențiunea „Reluare" pe întreaga durată a difuzării acestora, cu excepția operelor cinematografice.

La fel, orice program audiovizual difuzat în reluare trebuie marcat ca atare. Mențiunea este importantă atât pentru orientarea beneficiarului/a beneficiarei, cât și pentru onestitatea furnizorului care va asigura un volum de programe în prima difuzare conform legislației, în cazul produsului local. Dacă furnizorul nu va menționa corespunzător programele proprii/locale difuzate în reluare, CA va evalua acest indicator și prin prisma art. 4, alin (4) din CSMA.

(14) Difuzarea unor imagini și/sau înregistrări sonore de arhivă trebuie să fie însoțită de datarea acestora ori de mențiunea „Arhiva".

Pentru imaginile video, mențiunile vor fi difuzate în partea de sus sau de jos a ecranului, pe întreaga durată a programului. În cazul înregistrărilor sonore, mențiunea va fi făcută sonor, în mod obligatoriu la începutul și la sfârșitul programului, iar în funcție de durată – și în timpul programului.